

Cuộc họp mặt cộng tác viên Tạp chí Xã hội học năm 1991

Vào những ngày cuối năm 1991 trong không khí phấn khởi đón nhận số Tạp chí Xã hội học 4/1991 chuyên đề về Xã hội học Dân số và Gia đình ra mắt bạn đọc. Tòa soạn Tạp chí Xã hội học đã tổ chức hội nghị cộng tác viên Tạp chí năm 1991 nhằm trao đổi ý kiến, rút kinh nghiệm công việc đã qua, nâng cao hơn nữa chất lượng Tạp chí Xã hội học những năm sắp tới. Đông đảo các nhà khoa học, các tác giả quen biết ở nhiều cơ quan đã đến dự và phát biểu ý kiến. Dưới đây Tạp chí Xã hội học trân trọng giới thiệu một số ý kiến phát biểu trong hội nghị. Rất mong bạn đọc xa gần tiếp tục góp ý, cộng tác nhiệt tình với Tạp chí Xã hội học.

Giáo sư Trương Lai: Tổng biên tập Tạp chí Xã hội học

Hôm nay, chúng tôi tổ chức buổi họp mặt thân mật, gồm những cộng tác viên thân thiết nhà của Tạp chí và Viện Xã hội học, những người từng đã có những đóng góp hết sức quý báu đối với Tạp chí chúng tôi. Trong buổi hôm nay, chúng tôi mong nhận được những ý kiến góp ý của các đồng chí cộng tác viên trong và ngoài Viện, những người đã có nhiệt tâm đóng góp trong từng bước trưởng thành của Tạp chí.

Sự quan tâm của các đồng chí là sự cổ vũ lớn đối với Tạp chí, bởi lẽ Tạp chí Xã hội học là tiếng nói chung của những nhà nghiên cứu xã hội học, những người yêu thích bộ môn khoa học này – một khoa học có khả năng tiếp cận nạy bén với cuộc sống đang vận động và không ngừng biến đổi. Và sắp tới đây, chúng tôi hy vọng Tạp chí sẽ là nơi quy tụ những người tìm tòi nghiên cứu, nơi phát biểu những ý tưởng, những kiến nghị của Hội Xã hội học Việt Nam – một tổ chức rộng rãi và cần thiết mà đáng lẽ phải được thành lập từ lâu. Nhưng dù sao thì đó vẫn còn là hy vọng, còn hiện nay. Tạp chí Xã hội học vẫn đang còn gắn bó chặt với hoạt động nghiên cứu của riêng Viện Xã hội học và đồng thời phản ánh mối quan hệ hợp tác gắn bó giữa Viện Xã hội học với những nhà khoa học, nhà nghiên cứu, nhà văn, nhà hoạt động thực tiễn, mà một số ít trong các đồng chí đã có mặt hôm nay.

Tôi muốn nói về sự phấn đấu trong thời gian qua của Tạp chí Xã hội học. Mong nhận được những đóng góp của các đồng chí cộng tác viên để làm cho Tạp chí có thể vươn lên đáp ứng những đòi hỏi mới.

Ba năm qua, từ 1989, Tạp chí đã cố gắng ra đều đặn mỗi năm 4 số, đã đổi mới hình thức trình bày cũng như hệ thống chuyên mục. Trong 12 số Tạp chí, chúng tôi cố gắng trung thành với hệ thống chuyên mục để độc giả tiện theo dõi.

Phần chung đề cập đến những vấn đề có tính chất lý luận. Thứ hai, là phần Xã hội học thực nghiệm đăng những công trình nghiên cứu thực nghiệm về xã hội học của các tác giả

trong viện là chủ yếu; đồng thời có những tác giả ở ngoài viện. Đây là phần được nhiều cán bộ trong Viện Xã hội học học viết bài. Phần Diễn đàn xã hội học cố gắng cấu trúc theo chuyên đề quy tụ được những tiếng nói ngắn gọn xoay quanh một chủ đề. Nếu mở rộng mục diễn đàn sẽ hình thành số chuyên đề. Phần thứ tư là Trao đổi nghiệp vụ, đi sâu hơn vào bấp bực của bộ môn khoa học đặc thù này. Phần tiếp theo là Xã hội học thế giới, giới thiệu một số hoạt động nghiên cứu có liên quan trực tiếp đến các chuyên đề bổ sung cho những cán bộ nghiên cứu trong nước. Mục Thông tin xã hội học đưa nhanh những luận điểm, những kết quả nghiên cứu nhằm giới thiệu, gợi mở để độc giả đi sâu tìm hiểu thêm trong hệ thống tư liệu ở Viện Xã hội học hoặc những nơi nào mà bài viết giới thiệu vẫn nhip hoạt động nghiên cứu và phục vụ nghiên cứu trong và ngoài Viện, có liên quan đến mục tiêu và nhiệm vụ của Viện Xã hội học.

Việc ổn định các hệ thống chuyên mục trong 12 số Tạp chí đã ra mắt bạn đọc, là một cố gắng lớn của các cộng tác viên và Ban biên tập Tạp chí. Cũng còn nhiều khập và đôi lúc còn khiến căng trong cấu trúc hệ thống chuyên mục này, song trên đại thể thì chất lượng thông tin và hàm lượng khoa học chuyên ngành có được nâng cao lên từng bước.

Một vài chuyên mục được bạn đọc quan tâm và ghi nhận sự cố gắng. Ví dụ như mục Diễn đàn Xã hội học “Truyền thống và hiện đại trong sự nghiệp mới của chúng ta” trong số 1 năm 1989 hoặc “Nghiên cứu về Xã hội học Gia đình” số 3 năm 1990.

Một số chuyên đề về Tạp chí cũng đã được bạn đọc ghi nhận về hàm lượng thông tin. Ví dụ như chuyên đề về “Những nghiên cứu xã hội học Gia đình và Dân số” số 3 năm 1989 và chuyên đề về “Xã hội học Gia đình” số 3 năm 1990.

Điều mà chúng tôi được khích lệ lớn nhất là: đội ngũ cộng tác viên, một số nhà khoa học, nhà nghiên cứu, nhà văn – có uy tín đã viết bài cho Tạp chí. Ở đây nổi lên một vấn đề: chất lượng thay đổi cho số lượng. Có bài viết rất ngắn song đã gợi mở nhiều vấn đề và đặt ra được hướng nghiên cứu và những vấn đề cần giải đáp. Chúng tôi mong rằng, sẽ nhận được nhiều bài viết có chất lượng cao như vậy.

Tôi xin gợi lên một vài con số: trong 12 số tạp chí có 97 bài viết của những tác giả ở ngoài Viện Xã hội học. Chúng tôi cùng ghi nhận một thực tế là: các tác giả của Viện Xã hội học vẫn chiếm một tỷ lệ cao: 19 bài trong 31 bài năm 1989; 14 trong 29 bài năm 1990 và 18 bài trong 26 bài năm 1991. Đây là những bài ở phần chung, phần Xã hội học thực nghiệm và Trao đổi nghiệp vụ. Do vậy, chất lượng của Tạp chí còn tùy thuộc vào kết quả nghiên cứu và trình độ chuyên môn của đội ngũ cán bộ Viện Xã hội học. Đây là một thách đố lớn đối với chúng tôi. Sự đóng góp và phát triển của Xã hội học đã được ghi nhận với viện hai đơn vị đào tạo và nghiên cứu mới được hình thành là Khoa học Xã hội học, Tâm lý học thuộc Trường

Đại học Tổng hợp Hà Nội và Trung tâm Xã hội học – Tin học thuộc Học viện Nguyễn Ái Quốc. Ở đây sẽ là nơi đào tạo cán bộ và nghiên cứu sinh chuyên ngành Xã hội học. Sự trưởng thành của đội hình Xã hội học dẫn đến sự cần thiết thành lập Hội Xã hội học Việt Nam, một đòi hỏi đã chín muồi.

Chúng tôi cũng xin lưu ý các bạn một chi tiết thú vị là, mặc dầu chưa có Hội nhưng Viện Xã hội học đã là thành viên của Hội Xã hội học quốc tế. Rồi đây, Tạp chí Xã hội học sẽ đóng góp như thế nào trong việc tham gia thành lập Hội Xã hội học?

Đây là vấn đề những điều cần nêu lên trong cuộc họp mặt thân tình này của chúng tôi, Tạp chí Xã hội học thiết tha nhận được những ý kiến đóng góp chân thành, sâu sắc của các bạn.

Phó tiến sĩ Chung Á – Trung tâm Xã hội học – Tin học (Học viện Nguyễn Ái Quốc)

Trong thời gian vừa qua, Viện Xã hội học đã có những giúp đỡ nhiều cho Trung tâm, đặc biệt là hướng nghiên cứu lý luận, đào tạo nghiên cứu sinh.

Trung tâm Xã hội học – Tin học coi Tạp chí Xã hội học là nơi gắn bó mình vào nghiên cứu lý luận cũng như nghiên cứu thực tiễn. Chúng tôi coi Tạp chí như nơi trau dồi kiến thức và học hỏi nhiều cho bản thân và các cán bộ của Trung tâm.

Chúng tôi rất phấn khởi khi có Tạp chí Xã hội học vì tài liệu về ngành này ở nước ta không nhiều và cán bộ nghiên cứu giỏi nhiều ngoại ngữ để sử dụng tài liệu nước ngoài còn ít. Tạp chí Xã hội học đã đóng vai trò lớn, cung cấp thông tin về các đề tài thực tiễn, những vấn đề lý luận, những vấn đề mới, những nghiên cứu sâu của các nhà khoa học. Công việc ấy đã giúp đỡ Trung tâm chúng tôi rất nhiều. Thay mặt cho cán bộ Trung tâm, tôi chân thành cảm ơn Tạp chí Xã hội học.

Để đóng góp xây dựng cho sự phát triển của Tạp chí, tôi có một số nhận xét vấn đề sau đây:

Trong mấy năm qua, những nghiên cứu lý luận trong Tạp chí còn ít, cần được tăng cường hơn. Theo tôi, Tạp chí Xã hội học rất cần thiết trong việc thành lập Hội Xã hội học. Tạp chí sẽ là tiếng nói của Hội, không chỉ là Tạp chí của Viện Xã hội học mà sẽ là Tạp chí của các cơ quan nghiên cứu, giảng dạy và sử dụng Xã hội học.

Giáo sư, tiến sĩ Hồ Ngọc Đại – Bộ Giáo dục và Đào tạo

Tôi đã làm quen với môn khoa học này ở Liên Xô từ năm 1970. Càng lâu, tôi càng thấy là cách nghiên cứu của họ rất cơ bản. Họ nghiên cứu mẫu thông qua trẻ em mà lúc đầu

tôi thấy có vẻ hình thức, trong phòng thí nghiệm quá nhưng sau tôi mới thấy cái hợp lý của nó.

Nghiên cứu Xã hội học, theo tôi, phải đảm bảo độ tin cậy lâu dài về những cứ liệu thực nghiệm để những thế hệ sau không phải làm lại.

Những tạp chí khoa học cần chú ý độ chính xác của các trích dẫn dtrong các bài viết để đảm bảo tính khoa học của các nghiên cứu.

Thông qua Tạp chí, hướng dẫn, giúp đỡ độc giả những cách viết, sử dụng những chi tiets, những thao tác hợp lý, khoa học; khẳng định những cái đã có, đề ngỏ những vấn đề cần trao đổi, nghiên cứu, tranh luận.

Nhà nghiên cứu Hồ Hải Thụy – Viện Khoa học Xã hội Việt Nam

Theo tôi, hình như Tạp chí Xã hội học chưa có cuộc điều tra Xã hội học mà về tạp chí của mình. Bởi vì viết cho ai, viết để làm gì, nếu được điều tra sẽ góp phần thúc đẩy việc phát hành. Tạp chí có công cụ mà phải chăng chưa sử dụng hết công cụ của mình?

Tôi đồng ý với ý kiến cho rằng phần lý luận còn yếu vì so với các ngành khoa học khác, Xã hội học chưa có bề dày, là ngành khoa học còn non trẻ nên chưa có lý luận được nhiều. Vì thế có một số bài lý luận trong Tạp chí là lý luận của tư duy xã hội chứ không phải lý luận Xã hội học. Trong điều kiện hiện nay, Tạp chí cần dịch những tài liệu nước ngoài về lý luận, tăng số trang của những chuyên mục Trao đổi nghiệp vụ thậm chí cả mục Xã hội học thường thức để đào tạo các cán bộ Xã hội học như Tạp chí của một số ngành khoa học: Văn học, ngôn ngữ... đã làm đồng thời nâng cao chất lượng của những bài thực nghiệm để khẳng định những đóng góp của Xã hội học với thực tiễn.

Nhà văn Xuân Cang – Tổng Liên đoàn Lao động Việt Nam

Trước những đòi hỏi của bạn đọc, theo tôi, Tạp chí có thể ra từng số chuyên đề về những vấn đề xã hội hiện nay như: Phân tích hiện tượng tham nhũng ở nước ta; Vấn đề xung đột thế hệ ở Việt Nam, đây là vấn đề thời sự, thời đại, tôi hiểu đây là vấn đề Xã hội học. Chẳng hạn, một vấn đề rất Xã hội học, từ cuốn sách “Giải pháp giáo dục” của giáo sư Hồ Ngọc Đại, nghiên cứu cái mới vào Việt Nam như thế nào? Đưa cái mới vào nước ta như thế nào?

Tạp chí Xã hội học có thể nêu đề dẫn về vấn đề tham nhũng để tập hợp các cộng tác viên từ nhiều ngành khác nhau tham gia nghiên cứu trên góc độ Xã hội học, viết bài về lịch sử tham nhũng, tham nhũng trên thế giới, trong nước...chắc chắn sẽ có chuyên đề hay, có tác dụng phục vụ tốt nhiệm vụ chính trị.

Con đường đi đến bạn đọc là đáp ứng nhu cầu. Lý thuyết về nhu cầu còn rất yếu trong nghề báo chí ở Việt Nam. Tôi nghĩ rằng Tạp chí Xã hội học có nhiều điều kiện và khả năng để đáp ứng nhu cầu bạn đọc.

Giáo sư Đặng Thanh Lê – Trường Đại học Sư phạm I – Hà Nội.

Về đối tượng và mục tiêu của Tạp chí Xã hội học do đối tượng khoa học quyết định. Xã hội học vừa là khoa học có lý thuyết vừa là khoa học thực nghiệm mà đối tượng của Xã hội học thực nghiệm rất rộng.

Nghiên cứu cơ bản, lý thuyết là rất quan trọng để hướng dẫn và giúp những công trình thực nghiệm đi đúng hướng và có đóng góp khoa học và thực tiễn. Theo tôi, Tạp chí nên có mục Thuật ngữ và khái niệm Xã hội học, để trong và ngoài ngành Xã hội học có kiến thức về ngành khoa học mới và rất quan trọng này.

Tạp chí Xã hội học cần chú ý các trích dẫn trong các bài viết để độc giả hiểu về lịch sử vấn đề mà tác giả nghiên cứu.

Giáo sư Trần Đình Hượu – Trường Đại học Tổng hợp Hà Nội

Theo tôi, chúng ta cần nhìn xã hội từ cách tiếp cận Xã hội học, vì vậy Tạp chí Xã hội học cần cố gắng vươn lên hơn nữa để đáp ứng yêu cầu của xã hội.

Tôi rất mừng là Tạp chí Xã hội học đã cải tiến in ấn đẹp, chất lượng được nâng cao, tuy vậy, rất nhiều nơi mà tôi đến nhất là ở các tỉnh phía Nam đều cần mà không mua được Tạp chí Xã hội học. Vì vậy, Tạp chí cần cải tiến và xem xét lại khâu phát hành để thỏa mãn được nhu cầu độc giả đông đảo trong cả nước.

Vì là ngành khoa học mới, rất cần thiết, nên Tạp chí Xã hội học cần làm cho độc giả hiểu: nội dung, phương pháp, thuật ngữ của khoa học Xã hội học trong từng số Tạp chí.

Giáo sư Nguyễn Đình Chú – Trường Đại học Sư phạm I – Hà Nội

Theo tôi, trên thế giới Xã hội học có ý nghĩa thực tiễn lớn, góp phần vào sự phát triển xã hội. Từ khi Việt Nam có Viện và Tạp chí Xã hội học chúng tôi rất mừng và có nhiều kỳ vọng. Qua theo dõi tôi thấy những Tạp chí Xã hội học gần đây hay, có ích hơn, đẹp hơn lên. Cái hay ở đây là Tạp chí đăng những khảo sát thực nghiệm công phu và có phương pháp khoa học, có ích.

Để Xã hội học thực sự có hiệu quả hơn nữa, Tạp chí tăng cường những bài nghiên cứu lý luận và từ thực tiễn Việt Nam.

Giáo sư Phạm Khiêm Ích – Viện Thông tin Khoa học Xã hội.

Tôi tự nhận là một người đọc rất nghiêm túc các số của Tạp chí Xã hội học. Tôi ngày càng vui mừng và lòng quý trọng tăng lên không chỉ về hình thức đẹp của Tạp chí mà quan trọng là thu được những điều bổ ích, như số chuyên đề về Xã hội học Đô thị, số 3 (35), 1991.

Tôi tha thiết đề nghị là phải tăng cường vấn đề lý luận, tính chất lý luận của tờ Tạp chí bằng cách giới thiệu nhiều công trình nghiên cứu của nước ngoài, trích đăng những sách tra cứu, những sách thường thức Xã hội học, tăng thêm những bài Xã hội học thế giới, tổng thuật, đánh giá...

Tạp chí nên đề cập nhiều hơn đến vấn đề tổ chức và quản lý xã hội, kế hoạch hóa, dự báo xã hội, tương lai học, nghiên cứu cả trên bình diện vi mô lẫn vĩ mô. Liên quan đến vấn đề này, tôi thấy vị trí cần thiết của Xã hội học Văn hóa. Tổ chức và quản lý xã hội đòi hỏi một trình độ văn hóa rất cao, đặc biệt là văn hóa chính trị, văn hóa tổ chức, văn hóa kinh tế.... Đã đến lúc phải chấp nhận kỷ nguyên văn hóa.

Phó tiến sỹ Nguyễn An Lịch – Trường Đại học Tổng hợp Hà Nội

Nghiên cứu về xã hội là vô cùng, nhưng Viện Xã hội học đã quy được về một mối và ưu điểm của Tạp chí Xã hội học là đã tập trung về được một vùng hữu hạn. Đồng chí Tổng biên tập có gợi ý đến vấn đề thành lập Hội xã hội học. Đây là vấn đề cực kỳ bức xúc nhằm tập trung các nhà nghiên cứu để trao đổi các vấn đề Xã hội học về xã hội Việt Nam.

Giáo sư Bùi Đình Thanh – Viện Khoa học Xã hội Việt Nam

Tạp chí Xã hội học là Tạp chí của một ngành khoa học xã hội mới. Ngay từ năm 1983, tôi nhận thấy có một lĩnh vực Xã hội học rất quan trọng đó là Xã hội học về quyền lực. Nếu không lý giải được vấn đề này rành rọt thì nó là mặt trái của thành tích, mà tham nhũng cũng gắn với quyền lực. Tôi xin gợi lên để các bạn cùng suy nghĩ là cha ông ta cũng đã chú ý đến lĩnh vực này, đã có những công trình nghiên cứu đề cập đến vấn đề này mà gần đây người ta đã chú ý xem xét, trong đó đã có thể nêu lên Đặng Huy Trứ là tác giả của một công trình nghiên cứu có một bề dày đáng kinh ngạc, khảo sát có tính chất Xã hội học về các kiểu tham nhũng. Phải chăng có thể nói Đặng Huy Trứ là một tác giả đầu tiên viết một cuốn sách nghiêm túc về chống tham nhũng. Liệu các nhà Xã hội học ta hiện nay có làm được như vậy không?